

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(3)

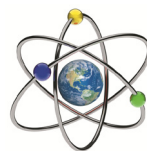
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 356 sahifa,
9-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek bolalar folklorining etnopsixologik jihatlarini.....	10
<i>Alimbayeva Shaxlo Tursunovna</i>	
The Convergence of Educational Paradigms: Policy Borrowing, Adaptability, and Institutional Reform in Uzbekistan's Modern School System	15
<i>Lola Rakhmonovna Djurakulova, Karina Eduardovna Bushevskaya</i>	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida valeologik kompetensiyalarni rivojlantirish	21
<i>Xudoyberdiyev G'iyosiddin Baxtiyor o'g'li, Mamatqulov Davronbek Abdig'apparovich</i>	
Autizm spektridagi buzilishlarga ega bolalar rivojlanishida STEAM ta'lim texnologiyasining pedagogik ahamiyati.....	25
<i>Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Zuhra Adizovna</i>	
Ozodlikdan mahrum qilingan shaxsning jazoni ijro etish muassasasidagi moslashuvining psixologik xususiyatlari	30
<i>Saydullayeva Muxabbat Abdullayevna</i>	
Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati.....	33
<i>Shodiyeva Gulruh Xayrullayevna, Ergasheva Farog'at</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida gamifikatsion topshiriqlar asosida divergent fikrlashni shakllantirishning didaktik mexanizmlari.....	37
<i>Jalilov Muhammadali Abdumutalibovich, Saloydiovva Sevaraxon Mahammadsharif qizi</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy faoliyat tajribasini shakllantirish	41
<i>Sayfiddinova Muxlisa Sayfiddinova</i>	
Harbiy xizmatchilar oilalarida inqirozlarni profilaktika qilishda ijtimoiy-psixologik xizmatlarning o'rni	45
<i>Sh. S. Kurbanova</i>	
Yosh onalarning pedagogik kompetensiyalariga oid ilmiy-nazariy yondashuvlar	49
<i>Yuldasheva Zulayxo Sadullayevna</i>	
Роль нарративно-экспозиционной терапии при работе с детьми, репатрированными из ЗОН вооружённых конфликтов	53
<i>Юлдашев Санжар Рузимуродович</i>	
Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar: muammo va uning yechimlari.....	57
<i>Mamatova Karomat Ilhomjonovna</i>	
Bitiruvchi sinf o'quvchilarini kasb-hunarga yo'naltirish jarayonlarida individual yondashuvning ahamiyati ...	61
<i>Asilova Sanobar Xatamboyevna</i>	
Optika bo'limini o'qitishning didaktik asoslari.....	66
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Shomurodova Maftuna Tolibjon qizi, Rayimova Muazzam Xolbobo qizi</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarida kompyuter grafikasiga oid kompetensiyalarni rivojlantirish uchun Gamified Project-Based Learning asosidagi integrativ metodika ishlab chiqish	69
<i>D. Y. Pulatova, G' R. Berdiyev</i>	
Psixologik savodxonlikning o'smirlar akademik savodxonligiga ta'siri.....	76
<i>Fayzullayev Mirzaodil Mirzamurodovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida fizika darslarida loyihaviy ta'limni qo'llashning pedagogik asoslari	81
<i>Ismonov Turgunpulat To'liqinovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning tabiatga oid kompetensiyalarini rivojlantirishda mashg'ulot, ekskursiya va sayrlardan foydalanish metodikasi.....	84
<i>Maripova N. X.</i>	
Individual yondashuvga asoslangan pedagogik mexanizmlarni amaliyotga joriy etish metodikasi	88
<i>Nurova Malika Abduzairovna</i>	

Communicative Learning as a Basis for Critical Thinking Development	92
<i>Petrosyan Nelya Valerevna, Khalilova Farangiz Khoshimovna</i>	
Nikohdan oldingi hissiy-emotsional kompetentlikni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik omillari	97
<i>Raximova Gulxayo Alisherovna</i>	
Talabalarda chidamkorlikni rivojlantirishning ahamiyati	100
<i>Shaalimov Muxtorsha Atxamovich</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ertaklar orqali tarbiya berish usullari	105
<i>X. Sh. Ochilova</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol ta'lim texnologiyalarining samaradorligi	109
<i>Xalilova Dilnoza Furkatovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kitobxonlik madaniyatini kreativ yondashuvlar asosida shakllantirish imkoniyatlari	112
<i>Xolyigitova Bahoroy Kimsanboyevna</i>	
Bo'lajak buxgalteriya hisobi va audit sohasidagi talabarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari	117
<i>Arziyeva Visola Namozovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim mazmunini tizimlashtirishning didaktik va aksiologik tamoyillari	121
<i>Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna</i>	
Munis Xorazmiy devonining o'rganilishi va uning tarixiy-etimologik tahlili	125
<i>Sharopova Durdona Azim qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida pedagogik kompetensiyalarni takomillashtirish asoslari	129
<i>Tashmatova Gulzoda</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvining didaktik imkoniyatlari	133
<i>To'xtaboyeva Maftunaxon G'aniyevna</i>	
Raqamli pedagogikaning zamonaviy ta'lim rivojlanishidagi o'rni	137
<i>Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna</i>	
Talabalar jamoasida uchraydigan nizoli vaziyatlarning diagnostik tahlili	142
<i>Vaxobova Muxtabar Nurmuhimmat qizi</i>	
Kreativ yondashuv asosida talabalarning kasbiy sifatlarini shakllantirish	146
<i>Xolmatova Gulhayo Ulug'bekovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasining psixologik asoslari	151
<i>Xurvaliyeva Tarmiza Latipovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlarining boshqaruv samaradorligini oshirishda media va axborot savodxonligini rivojlantirish modelini takomillashtirish	156
<i>Abdulxakimova Ziyoda Latibjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining darsda muammoli STEAM loyihalarini yaratish ko'nikmalarini rivojlantirish	161
<i>M. S. Achilova</i>	
Optik tushunchalarni shakllantirish metodikasi	165
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Cho'liyeva Sofiya Sobirjon qizi, Shog'dorova Moxinur Bobomurot qizi</i>	
PHET simulyatsiyalari yordamida optikani o'rgatish	169
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Toshmirzayeva Buvioysha Panji qizi, Ruziyeva Jasmina Sirojiddin qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari ijodiy fikrlashini o'ziga xos jihatlari	173
<i>Gafurova Shoxista Erali qizi</i>	
O'zbekiston hududlarida yengil atletika infratuzilmasi va sportchilar tayyorlash tizimini tashkiliy-boshqaruv asoslari	178
<i>Hakimova Mushtariybonu Hamidovna, Tursunpolatova Ziyoda Jahongir qizi</i>	
O'zbekistonda mustaqil fikrlash muammosi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar tahlili	181
<i>Tursunova Dilbar Zafarovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Methodology for Developing Competencies in Primary Education and the Communicative Analysis of Oral Speech..... 184 Turumbetova Aygul Yusupbaevna	184
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini "Tarbiya" darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga o'rgatish metodikasi ..... 189 Ummatkulova Sayyora Shovkatovna	189
	Boshlang'ich sinflarda matematika ta'limini tashkil etish ..... 191 Saydullayeva Shabbona Ashraf qizi, Axtamqul Azamqulov, Anvar Yusupov	191
	Metakognitiv xabardorlik ko'rsatgichlarining ta'lim shakliga bog'liqligi..... 195 Ermatova Robiya Bekjonali qizi	195
	The Integration of Artificial Intelligence Technologies in Esp Instruction: Enhancing Professional Communicative Competence in Higher Education ..... 199 Ismailova Shaira Ferdausovna	199
	Intercultural Communicative Competence in English Language Teaching: Preparing Global Learners ..... 204 Maqsudova Gulnoz Olimovna	204
	Teaching Reading Through Multimodal Texts: Enhancing Comprehension and Engagement in EFL Classrooms ..... 208 Norboyeva Shahnoza Jo'rabek qizi	208
	Digital Technologies and Cognitive Competence Development in English Language Teaching ..... 212 Sharipova Muhabbat Erkinovna	212
	Raqamli ta'lim muhitida sun'iy intellektga asoslangan elektron o'quv resurslarini loyihalashning konseptual-pedagogik asoslari va didaktik muammolar tahlili..... 216 Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Raxmonov Ziyodillo Xusanovich	216
	Boshlang'ich ta'limda timss mezonlari: kontekstli muammolarga yondashuv ..... 222 Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li	222
	O'qituvchilarning qadriyatlarini va stressga barqarorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning psixologik tahlili ..... 227 Yuldashova Dilafuz Shavkatovna	227
	Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentsiyasini shakllantirish pedagogik muammo sifatida ..... 229 Safarova Madina Azamat qizi	229
	Социально-психологические особенности отношения студентов к использованию искусственного интеллекта chatgpt в образовательной деятельности..... 233 Аскарлова Гулрух Оринбасаровна	233
	Диалог культур в произведениях русскоязычных писателей Узбекистана XXI века ..... 239 Чернова Татьяна Алексеевна, Отакулов Ғолиб	239
	Русский язык как пространство межкультурной коммуникации в литературе Узбекистана ..... 242 Чернова Татьяна Алексеевна, Имамов Жавлонбек, Абдурахмонов Элбек	242
	Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya va sport tadbirlarining asosiy shakllari ..... 245 Abdulkarimov Nurmaxan Amirxanovich	245
	Orol bobo obrazi orqali inson va tabiat birligining talqini ..... 249 Hayotova Diyora Hamid qizi	249
	Yosh taekvondochilarda (10–12 yoshli) kuch, tezkorlik va ephillik sifatlarini takomillashtirish metodikasi .. 254 Iminova Z. B., Nazarova M. A.	254
	Oliy ta'lim muassasasi kafedra mudirlarida liderlik xususiyatini rivojlantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillar .... 258 Mamatkulova Kimyoxon Abdujalilovna	258
	Mediafalsafaning oliy ta'lim tizimidagi didaktik imkoniyatlari va pedagogik funksiyalari ..... 265 Mirabdullayev Izzatillo Isroiljon o'g'li	265
	Maktabgacha ta'lim tashkiloti kun tartibini to'g'ri tashkil etishda tarbiyachining roli..... 271 Muminova Gulasal Baxodirovna	271
	Soft Skills yondashuvi asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik muloqot madaniyatini shakllantirish ..... 275 Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi	275
	Tasviriy faoliyat jarayonida eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning kognitiv jarayonlarini rivojlantirish .. 280 Sadirova Kamola Giyozovna	280

Inklyuziv ta'lim sharoitida maxsus pedagogik metodlar orqali o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlash.....	284
<i>Suyunova Kamola Jamshed qizi, Suvonova Kamola Rayimkulovna</i>	
Web-dizayn texnologiyalari asosida bo'lajak informatika va axborot texnologiyalari o'qituvchilarining raqamli kompetentligini shakllantirish metodikasi	287
<i>Ulmasbek Abdubanapovich Yuldashev, Prof. Dr. Ayhan Istanbulu</i>	
O'smirlar axloqiy rivojlanishining psixologik determinantlari va ularni takomillashtirish mexanizmlari	293
<i>Umaraliyev Muzaffarjon Muhammadjon o'g'li</i>	
Oliy ta'limda o'zbek tili fanini o'qitish: muammo va yechimlar	297
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Folklor motivlarining bolalar xarakteri shakllanishidagi o'rni.....	300
<i>Safarova Nigora Oxunjonovna, Sayfilloyeva Jasmina Jahongirovna</i>	
Kreativ pedagogga qo'yiladigan talablar va uni shakllantirish bosqichlari	304
<i>Abdialimova Maxfuza Safarboy qizi</i>	
Biologiya darslarida STEM va biotexnologiya integratsiyasining nazariy poydevori	307
<i>Abdusamatov Abduqodir Norqul o'g'li</i>	
The Effectiveness of Project-Based Learning in Developing 21 st -Century Skills Among EFL Learners	314
<i>Axmatova Munisa Orif qizi</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarning o'yin faoliyati asosida ijtimoiylashuvi.....	320
<i>P. M. Pulatova, El'muradova Madina Yangiboy qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini xalq og'zaki ijodi asosidagi didaktik o'yinlar orqali rivojlantirishning lingvopsixologik va tarbiyaviy mexanizmlari.....	326
<i>Muqimova Gullola Qobil qizi, Sultonov Humoyun Ulug'murodovich</i>	
Tillarni o'qitish jarayonini modellashtirishning metodologik asoslari.....	330
<i>Nurkeldi Jarasbayev</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining informatika ta'limidagi o'rni va ahamiyati	334
<i>Abdullayev Abubakir Narzullayevich, Xurozboyeva Sevinch Abror qizi</i>	
Научно-методологические основы организации психопрофилактической и психокоррекционной работы в практической психологии	337
<i>Ядгарова Озода Ибрагимовна</i>	
Raqamli ta'lim muhitida birlamchi manbalar bilan ishlashning sun'iy intellektga asoslangan pedagogik-metodik mexanizmlari	342
<i>Yursinboyev Jaxongir Mexrojidin o'g'li</i>	
Zamonaviy biologiyada umumiy genetikaning o'rni va istiqbollari	348
<i>Ko'bayev Jurabek Eshmamatovich</i>	
Разработка системы мониторинга информационной безопасности для высших учебных заведений...	352
<i>Хамроев Шохбоз Султонмуродович</i>	

MEDIAFALSAFANING OLIY TA'LIM TIZIMIDAGI DIDAKTIK IMKONIYATLARI VA PEDAGOGIK FUNKSIYALARI

Mirabdullayev Izzatillo Isroiljon o'g'li

University of Economics and Pedagogy NOTM

Matematika va raqamli texnologiyalar kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada mediafalsafaning oliy ta'lim tizimidagi didaktik imkoniyatlari va pedagogik funksiyalari tahlil qilingan. Mediafalsafaning nazariy-metodologik asoslari, uning ta'lim mazmunini loyihalashdagi o'rni, media savodxonlik va mediafalsafiy kompetentlikni rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, mediafalsafaning kognitiv, aksiologik, kommunikativ va tarbiyaviy funksiyalari hamda raqamli ta'lim muhitida talabalarning tanqidiy, kreativ va reflektiv fikrlashini rivojlantirish imkoniyatlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimida mediafalsafiy yondashuvni takomillashtirishning ilmiy va amaliy jihatlarini ochib beradi.

Kalit so'zlar: mediafalsafa, mediafalsafiy yondashuv, oliy ta'lim, didaktik imkoniyatlar, pedagogik funksiyalar, media savodxonlik, media madaniyat, mediafalsafiy kompetentlik, tanqidiy fikrlash, kreativ fikrlash, reflektiv fikrlash, raqamli ta'lim muhiti, sun'iy intellekt, media texnologiyalar.

Abstract: This article analyzes the didactic opportunities and pedagogical functions of media philosophy in the higher education system. The theoretical and methodological foundations of media philosophy, its role in designing educational content, and its significance in developing media literacy and media-philosophical competence are highlighted. Furthermore, the cognitive, axiological, communicative, and educational functions of media philosophy, as well as its potential for developing students' critical, creative, and reflective thinking in a digital learning environment, are substantiated. The research findings reveal the scientific and practical aspects of improving the media-philosophical approach in the higher education system.

Key words: media philosophy, media-philosophical approach, higher education, didactic opportunities, pedagogical functions, media literacy, media culture, media-philosophical competence, critical thinking, creative thinking, reflective thinking, digital learning environment, artificial intelligence, media technologies.

Аннотация: В данной статье проанализированы дидактические возможности и педагогические функции медиафилософии в системе высшего образования. Освещены теоретико-методологические основы медиафилософии, её роль в проектировании содержания образования, а также значение в развитии медиаграмотности и медиафилософской компетентности. Кроме того, обоснованы когнитивные, аксиологические, коммуникативные и воспитательные функции медиафилософии, а также её возможности в развитии критического, креативного и рефлексивного мышления студентов в условиях цифровой образовательной среды. Результаты исследования раскрывают научные и практические аспекты совершенствования медиафилософского подхода в системе высшего образования.

Ключевые слова: медиафилософия, медиафилософский подход, высшее образование, дидактические возможности, педагогические функции, медиаграмотность, медиакультура, медиафилософская компетентность, критическое мышление, креативное мышление, рефлексивное мышление, цифровая образовательная среда, искусственный интеллект, медиатехнологии.

KIRISH

XXI asrda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida insoniyat taraqqiyoti yangi kommunikativ bosqichga qadam qo'ydi. Internet tarmoqlari, ijtimoiy media platformalari, sun'iy intellekt texnologiyalari va virtual kommunikatsiya vositalarining keng tarqalishi axborot yaratish, uzatish va iste'mol qilish jarayonlarini tubdan o'zgartirdi. Mazkur jarayonlar nafaqat texnologik taraqqiyotning natijasi, balki insonning bilish faoliyati, dunyoqarashi va madaniy hayotiga ta'sir ko'rsatuvchi murakkab ijtimoiy-falsafiy hodisa sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Shu sababli media hodisalarini falsafiy va pedagogik jihatdan ham tadqiq etish zarurati ortib bormoqda. Ayniqsa, oliy ta'lim tizimida talabalarning media muhit bilan o'zaro munosabatlari, axborotni anglash va talqin qilish mexanizmlarini o'rganish mediafalsafaning dolzarbligini yanada kuchaytirmoqda.

Raqamli transformatsiya sharoitida mediafalsafa media vositalarining inson tafakkuri, bilish jarayonlari va ijtimoiy munosabatlarga ko'rsatadigan ta'sirini o'rganuvchi fanlararo ilmiy yo'nalish sifatida shakllanmoqda. Zamonaviy ta'lim makoni tobora ko'proq raqamli platformalar, elektron ta'lim resurslari, sun'iy intellektga asoslangan tizimlar va virtual kommunikatsiya vositalari bilan integratsiyalashib borayotganligi sababli mediafalsafaning didaktik imkoniyatlarini aniqlash muhim ilmiy vazifaga aylanmoqda. Mediafalsafiy yondashuv ta'lim jarayonida axborotning mazmuni, uning talaba ongida aks etish xususiyatlari hamda media muhitning shaxs rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'sirini kompleks tahlil qilish imkonini beradi. Shu jihatdan mediafalsafa oliy ta'limda media savodxonlikni rivojlantirish, tanqidiy va refleksiv fikrlashni shakllantirish, shuningdek, talabalarining media madaniyatini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslaridan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mediafalsafa muammolari xorijiy va mahalliy tadqiqotchilar tomonidan turli aspektlarda o'rganilgan. Xususan, M. McLuhan media vositalarining inson tafakkuri va jamiyat rivojlanishiga ta'sirini tahlil qilib, "global qishloq" konsepsiyasini ilgari surgan.

M. Castells tarmoq jamiyati nazariyasi doirasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ijtimoiy transformatsiyalardagi o'rini asoslagan.

D. Buckingham, A. Fedorov, N. Kirillova va boshqa olimlar media ta'lim, media madaniyat va media savodxonlikning pedagogik asoslarini tadqiq etganlar.

Respublikamizda esa U.Sh. Begimqulov, A.A. Abduqodirov, M.H. Usmonboyeva, B.X. Xodjayev va boshqa olimlarning ilmiy ishlarida ta'limni axborotlashtirish, media texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiyalash hamda raqamli ta'lim muhitini takomillashtirish masalalari yoritilgan.

Biroq mavjud tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mediafalsafaning oliy ta'lim tizimidagi didaktik imkoniyatlari va pedagogik funksiyalarini kompleks ravishda ochib berishga qaratilgan ilmiy izlanishlar yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Shu sababli mediafalsafaning pedagogik salohiyatini aniqlash, uning ta'lim jarayonidagi funksiyalarini ilmiy asoslash hamda oliy ta'lim amaliyotiga tatbiq etish mexanizmlarini ishlab chiqish mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

Mediafalsafa zamonaviy falsafaning nisbatan yangi yo'nalishlaridan biri bo'lib, media vositalarining inson tafakkuri, bilish faoliyati, madaniyati va ijtimoiy munosabatlarga ko'rsatadigan ta'sirini o'rganadi. Mazkur tushuncha XX asrning ikkinchi yarmida ommaviy kommunikatsiya vositalarining jamiyat hayotidagi roli ortib borishi natijasida shakllana boshlagan bo'lsa, XXI asrda raqamli texnologiyalar va internet kommunikatsiyalarining rivojlanishi bilan mustaqil ilmiy yo'nalish sifatida rivojlandi.

Mediafalsafaning asosiy tadqiqot obyekti media muhitning insonning voqelikni anglash usullari, dunyoqarashi va qadriyatlar tizimiga ta'siridir. Mediafalsafa media vositalarini ijtimoiy ong, madaniy identifikatsiya va kommunikativ amaliyotlarni shakllantiruvchi omil sifatida talqin qiladi. Shu jihatdan mediafalsafaning rivojlantirish bosqichlari an'anaviy ommaviy kommunikatsiya vositalari davri, elektron media davri hamda raqamli va tarmoqlashgan media davri kabi tarixiy bosqichlarni qamrab oladi. Har bir bosqich insonning axborotni qabul qilish va talqin qilish mexanizmlariga yangi mazmun va shakllar olib kirgan.

Mediafalsafa o'zining metodologik mazmuniga ko'ra pedagogika va ta'lim falsafasi bilan uzviy bog'liqdir. Ta'lim falsafasi ta'limning maqsadi, mazmuni va qadriy asoslarini o'rganadigan nazariy yo'nalish bo'lsa, mediafalsafa ushbu jarayonlarning media muhitdagi namoyon bo'lish shakllarini tahlil qiladi. Zamonaviy ta'lim makonida bilimlar tobora ko'proq media vositalari orqali uzatilayotganligi sababli pedagogik faoliyat media muhit bilan bevosita integratsiyalashmoqda. Shu asosda mediafalsafa ta'lim jarayonining epistemologik, aksiologik va kommunikativ asoslarini yangi nuqtayi nazardan ko'rib chiqish imkonini beradi. Mazkur integratsiya talabalarining axborotni qabul qilish, tahlil qilish va qayta ishlash jarayonlarini chuqurroq tushunishga, shuningdek, media vositalarining ta'lim natijalariga ta'sirini ilmiy jihatdan asoslashga xizmat qiladi. Shu sababli mediafalsafa pedagogik tadqiqotlarda ta'limning mazmuniy va texnologik transformatsiyalarini izohlovchi muhim metodologik platforma sifatida namoyon bo'lmoqda.

Raqamli jamiyat sharoitida mediafalsafiy tafakkur insonning axborot bilan ishlash faoliyatining yangi sifat bosqichini ifodalaydi. Mediafalsafiy tafakkur media vositalarining mohiyatini anglash, axborot oqimlarini tanqidiy tahlil qilish, media kontentning ijtimoiy va madaniy ta'sirini baholash hamda raqamli muhitda ongli faoliyat yuritish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Ushbu tafakkur turi refleksivlik, tanqidiylik, kommunikativlik va interpretativlik kabi xususiyatlar bilan tavsiflanadi. Raqamli jamiyatda axborot hajmining keskin ortishi, sun'iy intellekt texnologiyalarining keng qo'llanilishi va virtual kommunikatsiya shakllarining rivojlanishi mediafalsafiy tafakkurni zamonaviy kompetensiyalarning muhim tarkibiy qismiga aylantirmoqda. Shu sababli mediafalsafiy tafakkur shaxsning media muhitdagi faoliyatini ongli ravishda boshqarish, axborot manipulyatsiyalarini aniqlash va media mahsulotlarni tanqidiy baholash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Oliy ta'lim tizimida mediafalsafiy yondashuvning metodologik ahamiyati, avvalo, ta'lim jarayonini media muhit bilan bog'liq holda kompleks tahlil qilish imkoniyatida namoyon bo'ladi. Mazkur yondashuv ta'limning maqsadi, mazmuni, metodlari va natijalarini raqamli transformatsiya sharoitida qayta ko'rib chiqishga xizmat qiladi. Mediafalsafiy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida talabalar uni tahlil qiluvchi, baholovchi va yaratuvchi faol shaxs sifatida shakllanadi. Shu bilan birga, mazkur yondashuv media savodxonlik, media madaniyat, tanqidiy fikrlash va refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirishning nazariy asoslarini yaratadi. Oliy ta'limda mediafalsafiy yondashuvdan foydalanish talabalarning raqamli jamiyatda samarali faoliyat yuritishi, axborot bilan ishlash madaniyatini egallashi hamda media muhitning ijtimoiy va madaniy ta'sirlarini ongli ravishda baholash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli mediafalsafa zamonaviy oliy ta'limning metodologik transformatsiyasini ta'minlovchi muhim ilmiy yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda mediafalsafaning oliy ta'lim tizimidagi didaktik imkoniyatlari va pedagogik funksiyalarini aniqlash maqsadida nazariy-pedagogik tadqiqot metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini mediafalsafa, ta'lim falsafasi, media ta'lim va raqamli pedagogika sohalariga oid ilmiy manbalarni tahlil qilish tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni qiyosiy tahlil qilish, tizimlashtirish, umumlashtirish va kontent-tahlil metodlari qo'llanildi. Xorijiy va mahalliy olimlarning mediafalsafa, media savodxonlik, media madaniyat hamda raqamli ta'lim muhitiga oid ilmiy qarashlari o'rganildi va tahlil qilindi. Shuningdek, mediafalsafaning oliy ta'lim tizimidagi didaktik imkoniyatlari hamda pedagogik funksiyalarini aniqlash maqsadida mantiqiy-tahliliy yondashuvdan foydalanildi.

Tadqiqot davomida mediafalsafiy yondashuvning kognitiv, aksiologik, kommunikativ va tarbiyaviy-rivojlantiruvchi funksiyalari pedagogik nuqtayi nazardan baholandi. Olingan natijalar asosida mediafalsafaning zamonaviy oliy ta'lim tizimini takomillashtirishdagi o'rni, media savodxonlik va mediafalsafiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari ilmiy jihatdan asoslandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli transformatsiya jarayonlari ta'lim mazmuni, metodlari va texnologiyalarining yangilanishini taqozo etmoqda. Mazkur sharoitda mediafalsafiy yondashuv ta'lim mazmunini loyihalashning muhim nazariy-metodologik asoslaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Mediafalsafa ta'lim mazmunini media muhitda shakllanayotgan axborot, ma'no va qadriyatlar majmui sifatida talqin qiladi. Shu sababli ta'lim mazmunini loyihalashda mediafalsafiy yondashuv talabalarning axborotni tanlash, tahlil qilish, interpretatsiya qilish va baholash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan didaktik mexanizmlarni ishlab chiqishga imkon yaratadi. Bunday yondashuv asosida shakllantirilgan o'quv mazmuni talabalarni raqamli jamiyatda samarali faoliyat yuritishga tayyorlash bilan bir qatorda, ularning media madaniyati, media savodxonligi va mediafalsafiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada ta'lim mazmuni an'anaviy bilimlarni o'zlashtirish bilan cheklanmay, media muhitni anglash va undan oqilona foydalanish kompetensiyalarini shakllantirishga yo'naltiriladi.

Mediafalsafaning didaktik imkoniyatlari raqamli ta'lim resurslari va media texnologiyalarining pedagogik salohiyati orqali yanada kengayadi. Elektron darsliklar, multimedia materiallari, virtual laboratoriyalar, masofaviy ta'lim platformalari, sun'iy intellekt asosidagi ta'lim tizimlari va interaktiv media vositalari o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Mediafalsafiy nuqtayi nazardan ushbu vositalar talabaning bilish faoliyatini tashkil etuvchi kommunikativ muhit hisoblanadi. Ular axborotni ko'p kanalli qabul qilish imkoniyatini yaratib, o'quv materiallarining vizualligi, interaktivligi va individuallashtirilishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, media texnologiyalar ta'lim jarayonining moslashuvchanligini kuchaytirib, talabalar uchun mustaqil ta'lim olish, hamkorlikda o'rganish va refleksiv faoliyatni amalga oshirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shundan kelib chiqib, media texnologiyalari zamonaviy didaktikaning innovatsion komponentiga aylanib, ta'limning sifat va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Mediafalsafa talabalarning tanqidiy, kreativ va refleksiv fikrlashini rivojlantirish uchun ham muhim didaktik imkoniyatlarni taqdim etadi. Axborotlarning ko'pligi va ularning turli manbalardan tarqalishi sharoitida talabalardan media kontentni tanqidiy tahlil qilish, uning maqsadi va mazmunini anglash hamda dalillarga asoslangan xulosalar chiqarish talab etiladi. Tanqidiy fikrlash media xabarlarining ishonchliligi va obyektivligini baholash imkonini bersa, kreativ fikrlash yangi media mahsulotlar yaratish va innovatsion g'oyalarni ilgari surishga xizmat qiladi. Refleksiv fikrlash esa talabaning o'z media faoliyati va bilish jarayonlarini tahlil qilishiga imkon yaratadi. Mediafalsafiy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida media matnlarni tahlil qilish, media keyslar, loyiha faoliyati, muammoli vaziyatlar va refleksiv topshiriqlardan foydalanish orqali mazkur fikrlash turlarini samarali rivojlantirish mumkin. Bu esa talabalarning nafaqat kasbiy tayyorgarligini, balki ularning intellektual va ma'naviy salohiyatini ham yuksaltiradi.

Media muhitda bilimlarni o'zlashtirish va kompetensiyalarni shakllantirish mexanizmlari an'anaviy ta'lim modellaridan sezilarli darajada farq qiladi. Mediafalsafiy yondashuvga ko'ra, bilimlar passiv ravishda qabul qilinadigan tayyor axborot emas, balki media muhit bilan o'zaro ta'sir jarayonida shakllanadigan dinamik konstruksiyadir. Talaba turli media manbalari bilan ishlash jarayonida axborotni qabul qiladi, uni tahlil qiladi, qayta ishlaydi va yangi bilimlar hosil qiladi. Mazkur jarayonda kommunikativ, axborotiy, media va reflektiv kompetensiyalar integrallashgan holda rivojlanadi. Ayniqsa, raqamli platformalar orqali tashkil etilgan kollaborativ ta'lim, virtual muhokamalar, media loyihalar va elektron portfoliolar talabalarning mustaqil ta'lim olish, muammolarni hal etish va ijodiy faoliyat yuritish kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan mediafalsafa oliy ta'lim tizimida bilimlarni o'zlashtirish va kompetensiyalarni shakllantirishning zamonaviy didaktik modelini ishlab chiqish uchun muhim nazariy asos vazifasini bajaradi.

Mediafalsafa zamonaviy ta'lim tizimida media vositalarining inson tafakkuri, dunyoqarashi va ijtimoiy faoliyatiga ko'rsatadigan ta'sirini o'rganuvchi fanlararo yo'nalish sifatida muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi. Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim jarayoni tobora media muhit bilan integratsiyalashib borayotganligi sababli mediafalsafaning pedagogik funksiyalarini aniqlash va ularning ta'lim samaradorligiga ta'sirini tahlil qilish dolzarb ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi. Mediafalsafa ta'lim jarayonida talabanning bilish faoliyatini faollashtirish, qadriy orientatsiyalarini shakllantirish, kommunikativ kompetentligini rivojlantirish hamda shaxsiy kamolotini ta'minlashga xizmat qiladi.

Mediafalsafaning pedagogik funksiyalari quyidagi asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

1. **Kognitiv funksiya.** Ushbu funksiya media muhitda bilimlarni hosil qilish, axborotni anglash va tahlil qilish jarayonlarini qo'llab-quvvatlaydi. Media vositalari orqali taqdim etilayotgan multimediaviy axborotlar talabalarning bilish faoliyatini faollashtirib, murakkab tushunchalarni o'zlashtirish samaradorligini oshiradi. Natijada talaba axborotni tahlil qiluvchi va qayta ishlab, yangi bilim hosil qiluvchi faol subyektaga aylanadi.
2. **Aksiologik funksiya.** Mediafalsafa media makonda shakllanayotgan qadriyatlar tizimini anglash va baholash imkonini beradi. Mazkur funksiya talabalarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan dunyoqarashni rivojlantirishga, media kontentning ma'naviy-axloqiy mazmunini tahlil qilishga hamda media etikasi tamoyillarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu tariqa mediafalsafa ta'limning tarbiyaviy komponentini kuchaytiruvchi omil sifatida namoyon bo'ladi.
3. **Kommunikativ va sotsiallashtiruvchi funksiya.** Zamonaviy media muhit talabalarning ijtimoiy munosabatlari va kommunikativ faoliyatining muhim qismiga aylangan. Mediafalsafa media vositalari orqali amalga oshiriladigan mulqotning mazmuni va shakllarini tushuntirib, talabalarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, virtual hamjamiyatlar va raqamli platformalar orqali talabalar jamiyatning ijtimoiy va madaniy hayotiga integratsiyalashadi hamda sotsiallashuv jarayonini boshdan kechiradilar.
4. **Tarbiyaviy va rivojlantiruvchi funksiya.** Mediafalsafa shaxsning ma'naviy, intellektual va kasbiy rivojlanishiga yo'naltirilgan pedagogik imkoniyatlarni o'zida mujassamlashtiradi. Media vositalari yordamida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarda tanqidiy fikrlash, reflektiv yondashuv, kreativlik va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu asosda mediafalsafa talabanning har tomonlama rivojlanishini ta'minlovchi muhim pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Yuqoridagi funksiyalar o'zaro uzviy bog'langan holda faoliyat yuritib, mediafalsafaning oliy ta'lim tizimidagi didaktik va tarbiyaviy salohiyatini belgilaydi. Shu sababli mediafalsafiy yondashuvdan foydalanish talabalarning media madaniyati, media savodxonligi va mediafalsafiy kompetentligini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularni raqamli jamiyat sharoitida samarali faoliyat yuritishga tayyorlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Raqamli transformatsiya va media texnologiyalarining jadal rivojlanishi oliy ta'lim tizimida yangi pedagogik yondashuvlarni qo'llash zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu nuqtayi nazardan, mediafalsafiy yondashuv ta'lim jarayonini media muhit bilan uyg'unlashtirish, talabalarning axborot bilan ishlash kompetensiyalarini rivojlantirish hamda media madaniyatini shakllantirishning muhim metodologik asoslaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Biroq ushbu yondashuvning samarali amalga oshirilishi muayyan pedagogik shart-sharoitlar va tashkiliy mexanizmlarning mavjudligini talab etadi. Mazkur shart-sharoitlar mediafalsafiy kompetentlikni rivojlantirish, media savodxonlikni shakllantirish, zamonaviy texnologiyalardan pedagogik maqsadlarda foydalanish hamda mediafalsafiy ta'lim muhitini yaratish bilan bog'liq jarayonlarni o'z ichiga oladi.

Talabalarda mediafalsafiy kompetentlikni rivojlantirish mediafalsafiy yondashuvni joriy etishning asosiy pedagogik shartlaridan biri hisoblanadi. Mediafalsafiy kompetentlik deganda talabanning media muhitda yaratilayotgan axborotlarni tanqidiy tahlil qilish, ularning falsafiy, ijtimoiy va madaniy mazmunini anglash, media texnologiyalarining jamiyat taraqqiyotiga ta'sirini baholash hamda ulardan mas'uliyatli foydalanish qobiliyati tushuniladi. Mazkur kompetentlikni rivojlantirish uchun ta'lim jarayoniga media matnlar tahlili, media keyslar,

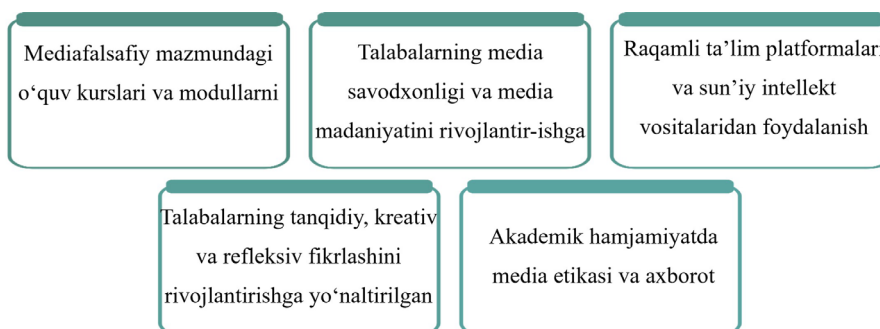
loyiha faoliyati, reflektiv topshiriqlar va muammoli vaziyatlarga asoslangan metodlarni integratsiyalash zarur. Bunday yondashuv talabalarning media hodisalariga nisbatan ongli munosabatini shakllantirib, ularning mustaqil fikrlash va ilmiy tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Media savodxonlik va mediafalsafiy madaniyatni shakllantirish ham zamonaviy oliy ta'limning ustuvor vazifalaridan biridir. Media savodxonlik talabani axborotni izlash, saralash, tahlil qilish va undan samarali foydalanish qobiliyatini ifodalasa, mediafalsafiy madaniyat media vositalarining mohiyatini anglash, media etikasi tamoyillariga rioya qilish va media makondagi ijtimoiy jarayonlarni tanqidiy baholash imkoniyatlarini qamrab oladi. Shu sababli ta'lim jarayonida media savodxonlikni rivojlantirish faqat texnologik ko'nikmalarni shakllantirish bilan cheklanmasligi, balki media muhitning ma'naviy, axloqiy va falsafiy jihatlarini ham o'z ichiga olishi lozim. Shundan kelib chiqib, talabalarda media resurslardan ongli va mas'uliyatli foydalanish madaniyati shakllanadi.

Mediafalsafiy yondashuvni amalga oshirishda sun'iy intellekt va raqamli platformalarning pedagogik imkoniyatlari alohida ahamiyat kasb etadi. Sun'iy intellektga asoslangan ta'lim tizimlari, adaptiv o'qitish texnologiyalari, virtual o'quv muhitlari va raqamli ta'lim platformalari ta'lim jarayonining individuallashtirilishini, moslashuvchanligini va interaktivligini ta'minlaydi.

Shu bilan birga, sun'iy intellekt texnologiyalari talabalarning axborotlarni qayta ishlash, tahlil qilish va ilmiy izlanish olib borish faoliyatlarini qo'llab-quvvatlaydi. Biroq ushbu texnologiyalardan foydalanish jarayonida media etikasi, axborot xavfsizligi, akademik halollik va tanqidiy fikrlash tamoyillariga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Shu jihatdan mediafalsafa sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim jarayoniga ta'sirini baholash va ulardan pedagogik maqsadlarda oqilona foydalanishning nazariy asoslarini yaratadi.

Oliy ta'lim muassasalarida mediafalsafiy ta'lim muhitini tashkil etish quyidagi pedagogik shart-sharoitlarni ta'minlashni talab etadi:

1-rasm: Mediafalsafiy yondashuvni oliy ta'lim tizimiga integratsiyalashning asosiy pedagogik shart-sharoitlari

Mazkur shart-sharoitlarning ta'minlanishi mediafalsafiy yondashuvning oliy ta'lim tizimiga samarali integratsiyalashuviga xizmat qiladi. Natijada ta'lim jarayoni media muhit bilan uyg'unlashgan holda tashkil etilib, talabalarning mediafalsafiy kompetentligi, media savodxonligi va zamonaviy kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan intellektual salohiyati rivojlanadi. Shu bois mediafalsafiy yondashuvni amalga oshirishning pedagogik shart-sharoitlarini yaratish zamonaviy oliy ta'limni rivojlantirishning muhim strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, mediafalsafa zamonaviy oliy ta'lim tizimining nazariy-metodologik asoslarini boyituvchi va ta'lim jarayonining raqamli transformatsiyasini ilmiy jihatdan tushuntirib beruvchi muhim fanlararo yo'nalish hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar, media vositalari va sun'iy intellekt tizimlarining ta'lim jarayoniga keng integratsiyalashuvi natijasida bilimlarni yaratish, uzatish va o'zlashtirish mexanizmlarida sifat jihatidan yangi o'zgarishlar yuzaga kelmoqda. Mazkur sharoitda mediafalsafa media muhitning inson tafakkuri, dunyoqarashi, kommunikativ faoliyati va qadriyatlar tizimiga ko'rsatadigan ta'sirini izohlovchi konseptual asos sifatida namoyon bo'ladi.

Tahlillar natijasida mediafalsafaning oliy ta'lim tizimidagi didaktik imkoniyatlari ta'lim mazmunini yangilash, o'quv jarayonini individuallashtirish, interaktiv ta'lim texnologiyalarini qo'llash hamda talabalarning media savodxonligi va media madaniyatini rivojlantirish bilan bog'liq ekanligi aniqlandi. Mediafalsafiy yondashuv talabalarda tanqidiy, kreativ va reflektiv fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish, axborotlarni tahlil qilish va media mahsulotlarni baholash kompetensiyalarini rivojlantirish uchun qulay metodologik asos yaratadi. Shu bilan birga, mediafalsafaning kognitiv, aksiologik, kommunikativ-sotsiallashtiruvchi hamda tarbiyaviy-rivojlantiruvchi funksiyalari ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik mexanizmlar sifatida namoyon bo'lishi asoslandi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda mediafalsafiy kompetentlikning tarkibiy komponentlarini aniqlash, uni baholash mezonlari va indikatorlarini ishlab chiqish, sun'iy intellekt texnologiyalarining talabalarning bilish faoliyati hamda media madaniyatiga ta'sirini empirik jihatdan tadqiq etish maqsadga muvofiqdir.

Shuningdek, mediafalsafiy yondashuv asosida raqamli ta'lim muhitini loyihalash, mediafalsafiy ta'lim modelini ishlab chiqish va uning samaradorligini tajriba-sinov ishlari orqali baholash istiqbolli ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur tadqiqotlar natijalari mediafalsafaning pedagogik nazariyasini yanada rivojlantirish, oliy ta'limning innovatsion salohiyatini oshirish hamda raqamli jamiyat uchun raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash sifatini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta'limni axborotlashtirish nazariyasi va amaliyoti. - Toshkent: Fan, 2011. - 276 b.
2. Abduqodirov A.A. Ta'limni axborotlashtirish nazariyasi va metodologiyasi. - Toshkent: Fan, 2015. - 304 b.
3. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. - Toshkent: Sano-standart, 2017. - 416 b.
4. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To'rayev A.B. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. - Toshkent: Sano-standart, 2015. - 208 b.
5. Usmonboyeva M.H., Xoliqov A.A. Pedagogik kompetentlik va ta'lim innovatsiyalari. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. - 288 b.
6. Quronov M. Yoshlar ma'naviyati va milliy qadriyatlar. - Toshkent: Ma'naviyat, 2020. - 224 b.
7. Musurmonova O. Pedagogik qadriyatlar va tarbiya nazariyasi. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. - 256 b.
8. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. - Toshkent: Fan, 2006. - 260 b.
9. Федоров А.В. Медиаобразование: история, теория и методика. - Ростов-на-Дону: ЦВВР, 2008. - 708 с.
10. Федоров А.В. Медиаобразование и медиаграмотность. - Москва: Директ-Медиа, 2021. - 340 с.
11. Кириллова Н.Б. Медиакультура: теория, история, практика. - Москва: Академический проект, 2008. - 496 с.
12. Колесникова И.А. Педагогическая аксиология. - Санкт-Петербург: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2003. - 272 с.
13. Сластенин В.А., Исаев И.Ф., Мищенко А.И. Педагогика. - Москва: Академия, 2013. - 608 с.
14. McLuhan M. Understanding Media: The Extensions of Man. - New York: McGraw-Hill, 1964. - 359 p.
15. Castells M. The Rise of the Network Society. - Oxford: Blackwell Publishers, 2010. - 597 p.
16. Buckingham D. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. - Cambridge: Polity Press, 2003. - 219 p.
17. Jenkins H. Convergence Culture: Where Old and New Media Collide. - New York: New York University Press, 2006. - 336 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.